

בבא מציעא ס"ט

ר"נ א' ר"י ר' יוסי בנו ורשב"ג
כולם בשיטה אחת

הגמרא הביאה, שבני רב עיליש מצאו שטר שכתוב בו שרב עיליש לקח מעות לחצי שכר. והגמרא העמידה שאין בזה ריבית כיון שרב עיליש קיבל אחריות רק על שליש הסחורה, ומה שלא קיבל אחריות על חצי היה עבור טרחתו לבעל המקח. אמר רב כהנא, אמרתי שמועה זו לפני רב זביד מנהרדעא. ואמר לי שמא רב עיליש היה טובל עם הנותן בציר, ולכן היה מותר לו לקחת לפי חצי ריוח ללא שכר, ורב נחמן אמר שהלכה כרבי יהודה שבמקרה זה מותר? אמר לו, רב נחמן לא אמר שהלכה כרבי יהודה, כרבי יוסי ברבי יהודה, וכרבן שמעון בן גמליאל. אלא רב נחמן אמר 'שיטה'¹⁰⁴. כלומר שרבי יהודה, ורבי יוסי בנו, ורבן שמעון בן גמליאל כולם אמרו דבריהם בשיטה אחת. וכן מסתבר שאם רב נחמן אמר שהלכה כדברי שלשתם, למה לו לומר 'הלכה' 'הלכה', יאמר הלכה כרבי יהודה שהוא המיקל מכולם.

רב אמר מותר שליש בשכרך מותר
שמואל אמר קוצץ לו דינר

אמר רב, מותר שליש בשכרך הרי זה מותר¹⁰⁵. השם עגל למחצה בשכר ובהפסד ואמר לו מה שיביא יותר על שליש דמיו של עכשיו טול בשכרך, וכל השאר נחלק בשוה מותר¹⁰⁶. ושמואל אמר, לא מצא מותר שליש, ילך לביתו ריקן?! אלא אמר שמואל קוצץ לו דינר. שואלת הגמרא, האם רב סבר שאין קוצצין לו דינר? והרי רב אמר, המקבל עגל לפטמו למחצית, יטול את הראש כולו בשכר עמלו ומזונו, והשאר חולקים בשוה. ולכאורה מדובר כשאמר לו מותר שליש בשכרך, ורב אמר שאם לא היה מותר שליש יטול את ראש העגל בשכרו עמלו? עונה הגמרא, שאמר לו שיקח או מותר שליש, או את ראש העגל. או שנאמר, שרב אמר מותר שליש בשכרך מותר, כשיש למקבל בהמות משלו לפיטום והוא טורח בשבילם, ואינו טורח יותר בשביל בהמה אחת עמהם. כמו שאנשים אומרים¹⁰⁷ 'באותו טורח שאתה מגבל סובים ושעורים לשור אחד אתה יכול לגבל לשנים'.

ר"א מהגרוניא לא נתן את הראש לאריס
שהשתתף עמו סתם אריס משתעבד לבעלים

רבי אלעזר מהגרוניא קנה בהמה, ונתן לאריסו למחצה בשכר והפסד. והאריס היה מפטם אותה, והוא נתן לו את ראשה בשכרו, ואת חצי הרווח. ואשתו של האריס

104 ר"ת אומר שהלכה כרשב"ג. שהרי אמרו כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו. וכתבו תוס' שאינו נראה שהרי רב ושמואל אמרו שצריך או לקצוץ דינר או ראש עגל. וגם ר"ח כתב שאין הלכה כאלו שאמרו שיטה אלא כר"ש שאמר נתן לו שכרו משלם. תוס'.

105 תוס' הקשו הרי הוא צד אחד בריבית, שמא לא ימצא מותר שליש. ורב אמר עושים אמנה בפירות ואין עושים בדמים, ומשמע שאינו כר' יהודה שאומר צד א' בריבית מותר. ועוד שאפ' לר"י אינו מותר אלא כשביד הלווה או המלוה לעשות שלא יהיה ריבית. וי"ל שחכמים הקילו משום שמצוי בהרבה שיהיה מותר שליש. תוס'.

106 שהרי קיבל עליו מספק ואע"ג שלפעמים אין מותר שליש. רש"י.

107 אפ' שצריך לטרוח לעצמו בחלק המלוה, אם אין לו בהמה לו כל אחד יטרח בבהמה של השותפות ביומו. תוס'.

אמרה לו, אם היית נותן את חצי המעות והיית שותף בבהמה, הוא היה נותן לך גם את כל האליה¹⁰⁸. והלך ונתן לו חצי המעות וקנה עמו. וכשבאו לחלוק, רבי אלעזר חילק את האליה, ואמר לו בוא נחלק את הראש. ואמר לו האם עכשיו לא נתן הראש כולו כמו שנתת בראשונה?! ואמר לו רבי אלעזר, עד עכשיו המעות היו שלי וכשקיבלת עליך חצי בהפסד המעות היו עליך מלוח. ואם לא הייתי נותן לך מעט יותר, נמצא שטרחת בחצי הפקדון, משום החצי של המלוח. והוא נראה כריבית. עכשיו שנתת חצי המעות אנחנו שותפים. ואם תאמר, טרחת מעט יותר, הרי אנשים רגילים לומר, סתם אריס משעבד נפשו לבעל הקרקע להביא לו מרעה לבהמות.

סומכוס או' השם בהמה לחב' חייב לטפל תנו רבנן, השם בהמה לחבירו עד מתי חייב באתונות י"ח חדש בגודרות כ"ד
 חדש. בגודרות, בהמה דקה¹⁰⁹, כ"ד חדש. ואם המקבל בא לחלוק בתוך הזמן הזה, בעל הבהמה מעכב עליו. אבל אינו דומה טיפולה של שנה זו לטיפולה של שנה אחרת, מפני שבשנה השניה לטיפולה צריכה יותר מזונות מרובים מהראשונה. שואלת הגמרא, מה הוא אמר, הרי כל שכן שבשנה השניה יכול לעכב בידו? אלא כך התנא אמר, לפי שאינו דומה טיפולה של שנה זו לטיפולה של שנה אחרת. וכיון שכן מנהג המקבלים, חבירו יכול לעכב עליו¹¹⁰.

ובברייתא אחרת שנינו, השם בהמה לחבירו עד מתי חייב לטפל בולדות, שאף הם נחלקים למחצה שהרי הם שכר? בדקה שלושים יום, ובגסה חמישים יום¹¹¹. רבי יוסי אומר, בדקה שלשה חדשים מפני שטיפולה מרובה. שואלת הגמרא מהו טיפולה מרובה? עונה הגמרא, מפני ששיניה דקות. מכאן ואילך המקבל יטול מחצה שלם בשביל חלקו, ובמחצה השני של חבירו יטול מחצה בשבח, כדרך שנוטל באמה מחצית שכר¹¹².

רב מנשיא בר גדא לקח מחצה שלו, וחצי מחצה בשל חבירו. וכשבא לפני אביי אמר לו, מי שם אותה, אולי לא נישומה היטב¹¹³? ועוד הרי הוא מקום שנהגו

108 היא אמרה כך מפני שכשנשתתף עמו היה טורח בחציו של רבי אלעזר בחינם, והיא חשבה שר"א יתן לו את האליה כיון שאינו לוקח שום דבר מחלקו של ר"א. תוס'.

109 לשון גדרות צאן (במדבר לב). רש"י

110 פירוש ראשון ברש"י, ומביא רש"י ששמע להיפך, ואני שמעתי איפכא אם בא בעל הבהמה לחלוק בתוך זמנו המקבל מעכב עליו לפי שאינו דומה טיפולה כן שטיפול שנה ראשונה קשה משל שניה מפני שהיא דקה טיפולה מרובה להכניס ולהוציא אבל טיפול השניה קל ושבתה מרובה וקשיא לי אי טיפולה של שניה קלה משל ראשונה מאי לשון חייב לטפל בה דקתני רישא משמע דעל כרחו חייב לטפל בה כל הזמן הזה.

111 כמו שלמדים בבכורות מהכתובים שישאל צריך לטפל בבכור. רש"י.

112 ושכר עמל ומזון אין אע"ג שחצי אחריות של מחצית חבירו עליו, כיון שהוא צריך לטרוח בה משום המחצה שלו, שהוא קרן גמור ואינו מלוח. וטרח משום שלו אינו נראה כריבית. רש"י.

113 הרמב"ם והטור פירשו, ולכן לא לוקח מחצה בשל חברו. וכ"כ הרשב"א בשם רש"י. אבל כת' בשם תוס' שלעולם נוטל. וא' לו שני דברים, האחד שיבטלו את החלוקה והשני לפוטרו. הגהות הגר"א.

לגדל. ושנינו במשנה, מקום שנהגו לגדל יגדילו הולדות עד שיהו גדולים¹¹⁴.

מעות הם כמו שחלקו בהם בין שני כותים עשו עסקא ביחד, והלך אחד מהם וחלק במעות בלא דעת חבירו. ובאו לפני רב פפא, ואמר

להם, מהי הנפקא מינה?. הרי רב נחמן אמר שמעות הם כמו שחלקו בהם. לשנה הבאה שניהם קנו ביחד יין. ועמד השני וחלק בלא דעת חבירו ובאו לפני רב פפא.

ואמר לו רב פפא מי חלק לך?. ואמר לו אני רואה שמר בא אחריי, ופוסק בכל פעם כנגדי. ואמר לו רב פפא, בכזה מקרה ודאי צריך להודיעו. במעות האם הוא לקח

לעצמו מטבעות טובים והשאיר מטבעות חסרים!. אבל בין כולם שיש יין מבוסם וטעים, ויש יין שאינו מבוסם וטעים.

אבל לא כשלקח טבי והניח תקולי ואומרת הגמרא שרב נחמן אמר שמעות הם כמו שחלקו בהם, ושותף אחד יכול לחלקם בלא דעת

חבירו. רק כשהמטבעות שהניח הם טובים ויוצאים בהוצאה כמו אלו שלקח, וגם שוקלים כמו אלו שלקח. אבל לא כאשר האחד לקח מטבעות טובים שיוצאים יותר

בהוצאה, והניח מטבעות טובים פחות ששוקלים יותר. או לקח מטבעות ששוקלים יותר והניח מטבעות טובים יותר ששוקלים פחות¹¹⁵.

רב חמא השכיר מעות בפשוטים רב חמא נתן מעות לסחורה בלשון שכירות ולא בלשון וכלו מעותיו¹¹⁶. ואמר 'הנני משכיר לך זוז היום ב'פשוט',

זוז מדינה שהוא שמינית שבצורי'. ומעותיו של רב חמא ירדו לטמיון¹¹⁷. ורב חמא עשה זאת מפני שסבר שאינו שונה מ'מרא', מעדר. הלא אני רשאי להשכיר כלי

ולקבל שכר עבורו כל יום. אבל אינו דומה, מפני שאותו הכלי חוזר בעצמו ואינו הלואה, ואינו חייב באחריותו אם נאנס או נשבר מחמת מלאכה. ועוד שפחתו

ידוע, פגמו שהוא נפגם ומתקלקל מחמת מלאכה ניכר. ולכך שכרו אינו ריבית. המעות עצמם אינם חוזרים ולפיכך אחריותו עליו ושכרו רבית אפילו שאמר

בלשון שכירות. וגם אם יחזיר לו את אותם המעות עצמם פחתם לא ידוע, הם אינם נפחתים ונמצא שנשכרו חנם בריבית¹¹⁸.

114 ואינו נוטל כלום בשל חבירו. רש"י

115 אותם שמשקלים יותר חביבים יותר אפי' שאינם יוצאים בהוצאה כמו האחרים למי ששוקל כסף מנה או פרס במאזנים. רש"י.

116 קיבל עליו אחריות אונסין ולכן חשב שהוא מותר. תוס'. ודוקא כשקיבל רק אח' אונסין ולא אחריות גניבה ואבידה. אבל אם קיבל גם אח' גניבה ואבידה מותר, וכן בכל ריבית דרבנן. תרומת הדשן מובא בהגה' הגר"א.

117 כמו שאומרים לקמן שהמלוים ברבית נכסיהם מתמוטטים. רש"י.

118 לפי פירוש רש"י תוס' הקשו על פירוש רש"י א"כ אסור להשכיר שרשראות וכוסות של זהב שהפחת שלהם אינו ידוע. שהרי שנינו במסכת מעילה שאין בהם פגם ומעל כשנהגה מהם. ועוד ששנינו שמותר להשכיר מעות לשולחני להתלמד ולהארותם. וריב"ן לא גרס, וידיע פחתיהו. ותוס' כתבו שיש לגרוס אותו וכך פירוש, מרא איה מלוה כי לא ניתנה להוצאה ולהחזיר אחרת, והשכר אינו שכר מלוה. וגם אם היה נותנו לעשות בו כל מה שיצא ולשלם אחרת מותר ליטול שכר, ואין ללמוד משם להתיר להשכיר מעות משום שתשלום השכירות הוא בשביל הפחת ולא עבור ההלואה. תוס'.

אמר רבא, מותר לאדם לומר לחברו, קח לך ארבעה זוזים והלוה אותם לפלוני בזוזים, בריבית. שלא אסרה התורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה.

ולא אסרה תורה שכר אמירה ואמר רבא, מותר לאדם לומר לחברו, קח לך ארבעה זוזים ואמור לפלוני להלוות אותם בזוזים, מפני שהוא

נוטל שכר אמירה. כמו שאבא מר בנו של רב פפא היה לוקח חלות הנתכות בכלים קטנים עגולים כאגנות ממוכרי שעוה ואמר לאביו להלוותם בזוזים. ואמרו חכמים לרב פפא, בנו של מר אוכל ריבית. ואמר להם, כל ריבית כזאת נאכל, לא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלוה למלוה. כאן הוא לוקח שכר אמירה ומותר.

משנה

שמים פרה גדולה וחמור גדול שראוין למלאכה לחלוק את השבח שישביחו בדמים ובוולדות, כיון שהריוח ממלאכתם כולה של המקבל. מקום שנהגו לחלוק את הולדות, חולקין מיד כשתבא שנת חלוקתן כמו שאמרו לעיל בדקה שלשים ובגסה חמשים יום. מקום שנהגו לגדל, יגדילו.

רבן שמעון בן גמליאל אומר, שמין עגל עם אמו וסיח עם אמו ואין צריך לתת שכר עמל ומזון לעגל אלא לאם. ומפריז¹¹⁹ על שדהו ואינו חושש משום רבית.

גמרא

מפריז על שדהו מפני שמוסיף על תנו רבנן, כיצד מפריז על שדהו ואינו חושש משום השכירות של שדה משובחת ריבית? שכר את השדה מחבירו בעשרה כורים חטין

לשנה, ואמר לו הלויני מאתים זוז ואוציאם לזבל את השדה, לקצור, ולזרוע, ולחרוש. ואני אעלה לך בחכירותה שנים עשר כורין של חטין לשנה ואחזיר מעותיך, מותר. ואינה ריבית שכר מעות, אלא הוא חכר ממנו שדה משובחת, ונותן לו בחכירות שדה טובה יותר משדה רעה שני כורים חטיים. אבל אם שכר ממנו חנות או ספינה, אסור ללוות ממנו מעות לקנות פירות ולמכור בחנות, או סחורה להוליך בספינה ויוסיף לו על השכירות. כיון שאינו מוציא הוצאות להשביח את גופם של החנות והספינה. ותוספת השכר אינה בשביל החנות והספינה, אלא בשביל שכר המעות. אמר רב נחמן בשם רבה בר אבוה, אם יוציא את המעות לצור צורות שהחנות תהיה נאה, והכל יבואו לתוכה לקנות ולאכול שם, וכן בספינה לעשות מפרש ושאר כלי הספינה כמו תורן, ומוסיפים על שכר החנות והספינה עבור זאת.

119 יש גורסים מפרין על שדהו לשון פרה ורבה ובגמ' מפרש כיצד מפרין. ולרש"י נראה מפריז לשון מרחיב ומגדיל כמו "פרות תשב ירושלם" וכן בגדה לא כהלל שהפריז על מדותיו, וכן יסד רבינו משולם בפיוט חכמי מדות מפריזים. רש"י.

אמר רב, מותר להשכיר ספינה על מנת שאם היא תשבר השוכר ישלם אותה. ואמרו רב כהנא ורב

אסי לרב, כיון שבעל הספינה לוקח שכר, אינו יכול לתבוע את דמי שבירתה. ומאחר ששם אותה בדמים שאם תשבר יקבל דמיה, היא אצלו מלוה ושכרה הוא ריבית! ושתק רב. ואמר רב ששת, מדוע רב שתק? האם לא שמע את מה ששנינו בברייתא, אף על פי שאמרו אין מקבלין צאן ברזל מישראל. עסקא שאדם מקבל מחבירו ומקבל אחריות שאם מתו לו ואם אבדו אבדו לו, והשכר יחלוקו. אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרים. אבל אמרו השם פרה לחבירו ואמר לו הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר, אם לא אשיבנה לך. ואני אעלה לך סלע בחדש, בשכר שאחרוש בה. מותר ואין זה ריבית מפני שלא עשאה דמים. ושואלת הגמרא האם המקבל לא עשאה דמים? אלא אמר רב ששת, לא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה¹²⁰.

אמר רב פפא, הלכה שמוותר להשכיר ספינה כשהשוכר מקבל עליו את השכר ואת השבירה. ונהגו 'בני כופרא' בעלי הספינות¹²¹ שנותנים להם את השכר בשעת משיכה, ונותנים להם 'פגרא' בשעת השבירה. ושואלת הגמרא האם הדבר תלוי במנהג, כיצד נותנים לבעל הספינה לקבל שכר בשעת משיכה?, הרי אם הספינה תשבר השוכר קונה את כולה? עונה הגמרא, שבני כופרא נהגו מנהג זה, משום שבברייתא שנינו שהוא מותר ואינו ריבית, מפני שלא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה.

120 שאם יוולו הפרות ויעמדו על עשרים לא ישלם. אלא לאחר מיתה שאם תמות או אם תשבר ומכאן שאם לא קיבל עליו עליה אחריות כשתזול אינו מלוה אצלו, וגם בספינה לא קיבל עליו אם תזול. רש"י.

121 על שם שמושחים אותם בכופר. רש"י.